

AMIRA

L'ÚLTIMA FLOR DE LA MUNTANYA

JUST I. SELLÉS

PREÀMBUL

LA LLEGENDA QUE PERDURA

Castell d'al-Qal'à, la vall de Gallinera.

23 de juny de 1758

Ismael s'enfilà als penyals i, entusiasmat, s'abocà al precipici. Als seus peus, les ruïnes del castell *d'al-Qal'à* emergien dels crestalls: poderoses, impossibles. Es quedà a la vora de l'abisme, fermament apuntalat en la seua vara de garrofer, passejant la mirada sobre el seré paisatge de Gallinera, i al mateix temps que s'admirava de tot quant els seus ulls li portaven, tirà el compte dels consells que el seu avi li havia oferit abans d'abandonar la vall d'Ebo en la seua primera transhumància en solitari.

—Què et sembla la vista, Sultana? És bonica, veritat?

La gosseta menejà la cua en sentir el seu nom.

I al cap d'una estona, sense apartar la mirada del paisatge:

—Sí, amiga, el vell sempre té raó: millor hauria sigut portar les ovelles pels fons de les valls que no per estos penya-segats, que en poc més de dos jornades hauríem arribat a la fèrtil vall del riu d'Alcoi. Però el ramat volgué tirar per ací i nosaltres li ho consentírem, perquè mil voltes preferim les sendes que recorren a la vora del precipici que les avorrides canyades que transiten les valls.

La gossa es va asseure sobre les seues anques, li clavà els ulls i colpejà la cua contra terra, insistentment.

I l'altre, regirant la butxaca lateral del sarró:

—Vinga, torna-te'n amb les borregues i vigila-me-les –li oferí la pota seca d'una gallina–. I vigila'm també les primales, no vagen a perdre's.

Quan l'animal marxà, el jove tragué del sarró mitja fogassa de

pa negre, un tros de formatge, un parell de bacoques i un bon grapat de cireres tardanes, i ho disposà tot sobre una penya. Menjà plantat, amb un ull atent a la vall de la Jovada on pasturava el ramat i l'altre reposat sobre els vestigis de la fortalesa d'*al-Qal'à*, en la fonda i abrupta vall de Gallinera. Els núvols passaven ràpids en el cel blau. Les seues ombres lliscaven sobre el paisatge, i quan la prominent figura de Benicadell isqué de les ombres, tancà els ulls, obrí els braços al vent i s'imaginà que era un falcó que solcava el cel de La Muntanya, que sobrevolava les seues afilades crestes de roca.

El sol caldejava les penyes. Feia calor, i algunes ovelles amagaven amb amorrar-se. Xiulà llarg, dos voltes. Al punt, la gossa agrupà el ramat i s'encaminaren tots junts vessant avall, entre valerianes, xares i romers, al pas parsimoniós del moltó. Les pluges primaverals havien sigut generoses i a les portes de l'estiu una simfonia d'olors emergia de la terra en caminar-la: aromes de timó, de rabet de gat, de fenoll, de camamirla. La font d'*al-Qal'à* rajava cantadissa i la pileta desbordava les seues aigües en l'abeurador on els animals alleugeraven la set desordenadament; després, la gossa conduí el ramat fins al portal del castell i el pastor el tancà intramurs.

Descansà l'esquena contra el tronc de l'arc que creixia al costat de la font i s'abandonà al murmuri de l'aigua. Les oranelles planejaven entre les ruïnes d'*al-Qal'à*, la fortalesa que cinc-cents anys abans habitara el visir al-Azraq en la seua resistència contra les hosts del rei Jaume I. El castell semblava un niu d'àguiles penjat dels escarpaments. Les seues torres desafiaven les altures, que tan temeràries s'abocaven a l'abisme i tan fabuloses vistes oferien a qui

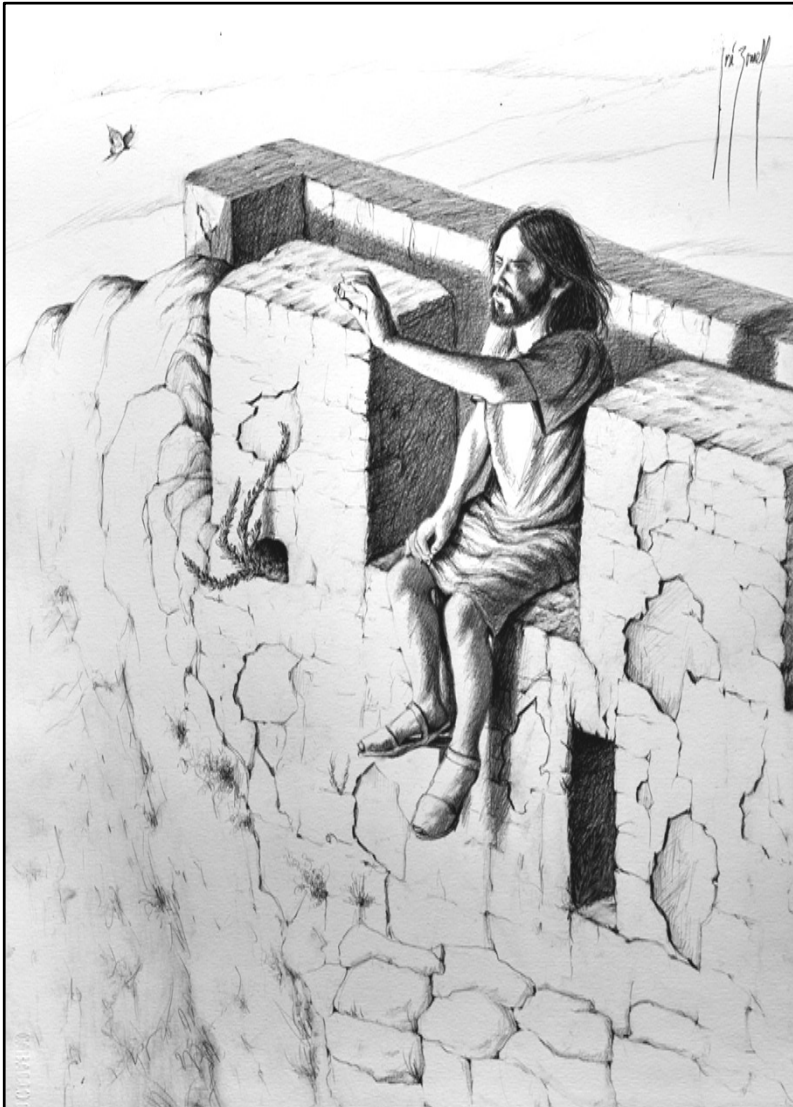
a estes s'encimbellava que no costava entendre que el visir triara viure en un lloc tan abrupte i apartat. I en constatar la decadència del lloc l'envaí la tristesa, que els merlets s'exhibien desdentats, i els murs clivellats, i les torres despuntades, i les construccions desproveïdes de les seues teulades, i encara així, com intimidaven, que la memòria del temps ressonava en el profund silenci del paratge. Tancà els ulls i s'imaginà una parella de coloms missatgers sobre els merlets, i pressentí els blaus penons d'al-Azraq onejant en els seus pals i als esforçats mahometans traginant les seues atzembles pels camins, i fins i tot albirà el mateix visir sobre la torre més alta, abocat sobre l'agrest paisatge de la vall, i somrigué en imaginar-ho. Es gità de cap per amunt sobre l'herba, tapà la seua cara amb un mocador i tancà els ulls. La font murmurava ses aigües en abocar-les sobre la pila, i en vessar-les en la bassa, i en mussitar-les en l'abeurador, que aquella simfonia semblava digna del sultà més distingit i afortunat. I considerà totes les voltes en què el visir al-Azraq es devia haver tombat en aquell mateix lloc on ell s'havia gitat, per sentir el mateix murmuri de la mateixa font; i al poc de descansar el cap, s'abandonà al somni.

Es despertà confús, amb l'estranya sensació de sentir-se observat. El sol estava baix, però encara calfava. S'amorrà a la canella de la font i en begué un glop llarg; després, clavà el cap a l'interior de la bassa i aguantà la respiració baix l'aigua. El xapoteig de la font a la pila se sentia més intens allí a dins, com si este es produïra en les entranyes de les orelles, i en persistir en la seua escabussada notà córrer l'aigua entre els pèls eriçats del seu bascoll. Obrí els ulls davall de l'aigua i advertí que la font havia deixat de murmurar, que

li parlava en un idioma diferent, i entre els diversos matisos de la seua veu reconegué el malenconiós cant d'una nàiada. I la volgué vore, i se sobresaltà en descobrir-la amagada en el verdós resplendor de les algues, la seua mirada endinsada en la seua, tan pròxima. Tragué el cap de l'interior de la bassa i es quedà amb la cara arran d'aigua, desconcertat, mes en cap moment minvà el somriure en la seua boca al recordar la dolçor d'aquells ulls del color de la canyella.

Hi tornà amb les ovelles. S'enfilà sobre la muralla, tragué el cap entre els merlets i comprovà que el ramat pasturava tranquil intramurs, que la gosseta dormisquejava al costat de l'aljub, davall d'una garrofera. Pujà al capdamunt de la torre per contemplar el capvespre darrere de la fabulosa cresta de Benicadell i s'assegué a la vora de l'abisme, en el punt més alt del castell. Els núvols avançaven dispersos cap a ponent, i des de llevant, una bandada d'ànecs remuntava la vall. Els veié vindre, passar sobre el seu cap, allunyar-se amb aquell aleteig sincronitzat, frenètic, perfectament alineats, i en desfilant al costat del sol, la nàiada de la font regressà als seus pensaments i s'aproprià d'estos, que no aconseguia recordar on havia vist aquells ulls ametllats que miraven amb la dolçor del codony. L'erràtic deambular d'una papallona el tornà a la realitat. Voletjava al seu voltant, amb tanta delicadesa que s'ho prengué com un bon auguri. Es parà sobre la rameta del romer que creixia al seu costat, i es quedà allí, immòbil, palpitant el seu abdomen. L'últim sol de la vesprada traslluïa la pal·lidesa de les seues ales, i en rastrejar la seua ombra sobre la muralla la descobrí a l'interior del forat obert en la tàpia, just davall d'un merlet. El cucut reclamava en el seu joquer, les oranelles s'escarotaven en el cel, però res no el distraigué de l'ombra que la papallona projectava en aquell forat encès amb els colors del capvespre. I en atendre'l, advertí que un

diminut objecte relluïa en el seu interior. Clavà la mà i el remogué amb el dit. Es tractava d'una pedra, una pedra blava i ovalada que apuntava al costat de la tija del romer, oculta entre la brossa. Al traure-la, descobrí que la pedra estava encastada en un xicotet anell d'or i que estava ben treballada. El cor galopà en el seu pit. Els darrers raigs del sol enfervorien les penyes d'*al-Qal'à* i les ovelles belaven en la mallada. Rodà l'anell entre els dits, el portà al capdavant i mirà al seu través, tancant en el seu interior l'últim sol de la vesprada; i en fer-ho, el sol s'endinsà en els seus ulls i, en endavant, la nàiada se li aparegué nua en cada parpelleig. Els núvols lliscaven sobre el foc i Benicadell cremava en l'ocàs, tan sanguini que Ismael no recordava haver vist mai res paregut. I en considerar-ho, el dubte s'instal·là en la seua memòria, que aquell cel ardent sobre Benicadell, i aquella càlida brisa sobre el rostre, i aquell anell, i aquells ulls del color de la mel els sentia tan propers que els tingué per un episodi ja viscut, mes no pogué recordar quan. I al mateix temps que repassava els més ardents capvespres de la seua vida, rodà l'anell en el dit menut de la mà esquerra, amb tanta insistència que l'acabà allotjant dins d'este; i en allotjar-lo, la llum que engegava la seua vista s'esvaí, i pogué vore. I sentí que els seus ulls s'escapaven del seu cos, que miraven a tres vares per damunt del seu cap, i es va vore als peus de la torre, amortallat a l'interior d'una caixa de fusta, i l'aquàtica veu de la nàiada murmurà en la seua orella per omplir-lo de poesia.

Rodà l'anell entre els dits, el portà al capdavant i mirà al seu través, tancant en el seu interior l'últim sol de la vesprada; i en fer-ho, el sol s'endinsà en els seus ulls i, en endavant, la nàiada se li aparegué nua en cada parpelleig.

LLIBRE PRIMER

VALÈNCIA, L'EDÉN PERDUT

Sellent, febrer de 1244.
Setge de Xàtiva

El campament² semblava un formiguer que la tempesta havia sorprés. Escuders, almogàvers i peons corrien d'ací cap allà entre els clots plens de fang i aigua, atrafegats amb les armadures i les cavalleries dels seus senyors; els nobles i els cavallers, per la seua part, deambulaven ociosos per onsevol: en els estables, en els excusats, on la cantina, en el prostíbul, entre les parades del mercat. La companyia d'En Nuno arribà al trot, cridant les seues consignes. En vore-la vindre, Amira s'arromangà la falda i s'apartà darrere d'un arbre per protegir-se de les esguitades. El vell En Nuno alçà la seua llança en passar al costat de la jove i, davant els riures dels seus hòmens, li airejà un bes. L'altra se somrigué, però el seu somriure empal·lidí quan tornà al camí: front al patíbul, un grup d'almogàvers esperava l'execució. La soga penjava ja de la grossa branca del garrofer que presidia el pavelló del rei, i en albirar la llaçada en la distància li sobrevingué una esgarrifança. Segons li havia dit Na Violant, a l'hora nona, un cavaller castellà de la host aragonesa, parent del bisbe de Conca, seria ajusticiat. Havia sigut interrogat i acusat d'alta traïció, de negociar en secret l'entrega de Xàtiva en favor de l'infant de Castella, i En Jaume estava furiós, que no debades les seues hosts portaven mesos assetjant l'horta i la medina perquè la conquesta de Xàtiva pertanyia a Aragó en virtut dels acords que prevalien entre els dos regnes.

² Durant el setge de Xàtiva, les hosts de Jaume I establiren el seu campament en els voltants de l'alqueria de Sellent, lloc pròxim a la medina xativina.

Amira es dirigí als porters reials i els preguntà per Rodrigo, però ningú no va saber donar-li raó del missatger. El buscà en el riu, en el rostidor i en la taverna, i ja de tornada a la tenda de la reina el va vore des de lluny, al costat de la capella, parlant amb el canceller major del Regne.

S'acostà on hi eren amb pas decidit, i el correu, en intuir que Amira l'estava buscant, s'acomiadà de l'altre i isqué a l'encontre de la donzella.

—Acompanya'm, per favor —s'afanyà a dir-li—, Na Violant té un encàrrec urgent per a tu.

El missatger l'acompanyà de seguida, lleuger, obrint-li pas entre la gentada. Uns venien de talar l'horta; uns altres, de cavalcar una alqueria o de competir en noble torneig amb els sarraïns de Xàtiva, i pròxima ja l'hora de l'execució, el botxí inspeccionava el dogal i la banqueta, i el públic s'arremolinava al costat del patíbul per a contemplar l'espectacle.

El porter retirà la llança i Amira accedí a la tenda sense anunciar-se. La reina llegia en el seu racó, asseguda enfront de l'escriptori. La seua donzella es quedà plantada al costat de la porta, a cinc passes d'ella, esperant que Na Violant acabara de repassar la carta que acabava d'escriure i l'atenguera.

I quan l'altra alçà la vista del pergami:

—Majestat, el correu espera fora —la informà.

La reina li demanà que s'acostara.

—Has vist si ha arribat el botxí? —li preguntà en veu baixa.

—Sí —contestà Amira—. La gent espera al costat de l'entaulat.

La reina calfà el lacre en la flama del ciri.

—Per favor, digues-li a Rodrigo que passe.

El missatger es descobrí el cap només entrar i per indicació de

la reina s'acostà al seu escriptori.

—Porta açò a Villena de la meua part i entrega-ho en mà a l'infant de Castella –li ordenà al mateix temps que li confiava el pergami lacrat—. N'Alfonso et donarà resposta per escrit: no hi tor- nes sense ella.

—Així ho faré, Majestat.

El correu apuntà una reverència i marxà immediatament.

I la reina, quan el missatger abandonà la tenda:

—Quin vestit em pose per a l'execució?

—Un d'auster, Majestat –li digué—, que no és grat l'assumpte.

—Què et sembla el negre?

—Potser no és el color més adequat, Senyora, que res no im- porta la vida d'un traïdor ni mereix que la reina li guarde dol.

Amira obrí el bagul, buscà el vestit marró i l'estengué sobre el llit. Tornà al bagul, buscà l'estola de llúdrria, la cinta d'Aragó i un tocat beix de llana, i conjuntant-ho amb el vestit, esperà l'aprovació de l'altra mentre ho penjava tot en el penja-robes que hi havia al costat del rentamans.

—Voldrà la reina ajustar la seua cinta amb un fermall o prefe- rix utilitzar una agulla més discreta?

—Millor l'agulla d'argent.

Amira agafà el joier, prengué l'agulla del seu interior i la va inserir en la banda perquè l'altra comprovara l'efecte.

I la reina, acariciant-li la galta:

—Eres discreta i servicial com ningú, Amira, la més bella i re- finada de les meues donzelles –li digué—. Intercediré amb En Jaume perquè tingues el casament que mereixes.

Amira s'enrogí i acatxà el cap.

—No es preocupe per això, Majestat.

I l'altra, prenent-li les mans:

—Sé que has tingut problemes amb la meua cosina Beatriu a causa de les preferències que per tu demostre —li confessà en veu baixa—. Na Beatriu és de naturalesa envejosa, ja ho saps, i mai no aconseguirà comprendre que la reina preferisca el consell d'una donzella al de la seua dama primera. Que no et preocupe més la seua supèrbia ni la seua enveja perquè el rei d'Hongria l'ha reclamat al seu costat i d'ací a uns dies partirà cap a la seua cort.

Amira guardà silenci, però els seus ulls delataren el somris agraït que esbossaven els seus llavis. Després, s'acostà a l'entrada de la tenda, creuà els llenços de tela amb una llaçada perquè ningú hi accedira i tornà al costat de la seua senyora.

La reina l'esperava d'esquena, pensativa, enroscant amb els dits els rosos rulls de la seua cabellera.

—Per favor, ajuda'm a vestir-me —li demanà.

Amira afluixà el llaç que cenyia el seu vestit i despullà el seu tors.

—Què et sembla Ximén, el nebot de l'almirall Carròs? —preguntà divertida Na Violant tornant a l'assumpte del casament—. És besnét de l'emperador Felip d'Alemanya, i el seu oncle, home de confiança del rei.

I Amira, mentre li ajustava la faixa al voltant de la cintura:

—El rei Zayyan em va prometre en matrimoni amb un altre home. Mai no vaig saber d'ell, ni tan sols el seu nom, només que era vint anys major que jo —confessà amb tristor—. Dec respectar la voluntat de mon pare, preservar de l'oblit la seua paraula.

La reina es girà cap a la seua donzella i li parlà dolçament:

—El teu baptisme en la fe de Crist invalida qualsevol compromís anterior sobre la teua persona —resolgué—. Et recorde que

fou el rei Zayyan, el teu propi pare, qui t'entregà al rei En Jaume i posà en les seues mans el teu destí. La teua vida ja no es regix pels designis de l'Islam sinó pels del Nostre Senyor Jesucrist, que no debades l'escapulari de la Nostra Senyora de Pócs que m'acompanyà des d'Hongria penja ara del teu coll.

Amira compongú l'embenatge que realçava el pit de la seua senyora i li recollí els cabells sobre el muscle esquerre. Després, agafà el vestit del penja-robos, l'estirà i l'arreglà sobre el seu cos perquè l'altra comprovara com quedava.

—Majestat, demane-li al seu sastre que li entalle la roba –li digué mentre posava la cinta en el seu bust–: una cintura tan folgada no l'afavoreix gens.

—Millor folgada que estreta, perquè la roba resulta més còmoda de portar i té un major profit.

—Un vestit ben entallat realçaria la seua figura...

Na Violant girà sobre si mateixa i li mostrà el seu cos:

—Mira'm, els meus fills s'han emportat la meua cintura i les meues cames, que tan successius embarassos m'han despenjat els pits i m'han engrossat les carns.

I ja en veu baixa, com un lament:

—No culpe el rei per posar els seus ulls en més tendres carns, perquè les meues ja no alimenten les seues ànsies...

—No diga això, Senyora –la bonegà–, és vosté una dona jove i atractiva.

El silenci es féu etern, i la reina, prenent de nou la paraula:

—Ja s'assecà la flor del nostre amor primer, que són quatre fills i huit anys de matrimoni. Mes no em preocupa la deslleialtat del rei amb mi, sinó la que puga exercir en el futur amb els nostres fills.

Arribats a este punt, Na Violant li confià les desavinences hagudes amb el seu marit a compte de l'última redacció del seu testament i de les delicadíssimes tensions que, per raó dels canvis introduïts, havien sorgit amb l'infant Alfons d'Aragó, el fill primogènit del rei i de la infanta N'Elionor de Castella, la seua primera esposa.³

—És obligació d'una mare vetlar pels interessos dels seus fills —es justificà—. Potser vaig vindre des de tan llunyanes terres hongareses per a engendrar infants desheretats?

Amira sospirà en senyal d'aprovació i continuà pentinant-la en silenci.

La reina, per acabar de referir allò que havia iniciat, li confessà les conseqüències que tan agre enfrontament entre pare i fill podria oferir-los en el futur.⁴

—Potser no li falte raó al rei —concloué—, que les negociacions que Castella ha mantingut a traïció d'Aragó per a la rendició de Xàtiva conviden a sospitar que els dos Alfons⁵ s'han confabulat contra En Jaume, que no debades tenen interessos comuns i són cosins germans.

»Vulga Déu que estiguem tots equivocats —continuà—, que bé conec els arravataments del meu espòs i tinc per segur que no li

³ El 21 de gener de 1243, Jaume I atorgà diversos documents per a l'establiment de nous límits fronterers. Molts historiadors opinen que estos ajustos fronterers, iniciats a penes uns mesos després de la redacció del testament —que d'acord amb el costum d'Aragó afavoria al primogènit—, respongueren a l'obstinació de la reina Violant per ajudar els seus fills a aconseguir la dignitat reial per la via hereditària.

⁴ Les repercussions hereditàries emanades dels ajustos fronterers arribaren a provocar enfrontaments civils entre En Jaume i el seu primogènit, els suports del qual, segons Zurita, eren sòlids a Aragó, València i Castella.

⁵ Es referix a l'infant N'Alfonso de Castella (amb els anys Alfonso X el Savi) i a l'infant N'Alfons d'Aragó.

tremolaria el pols si este extrem es confirmara, que seria una deslleialtat que Castella anhelara allò que a Aragó pertany, un gest indigne de qui està promés en matrimoni amb la nostra filla Violant.⁶

I Amira, apurada davant les delicades notícies que la reina li confiava:

—Majestat, desitge de cor que este assumpte trobe prompte solució –li digué mentre la pentinava–, que en açò de la guerra sent no poder-li oferir cap consell.

I ja quan acabà de pentinar-la, li perfumà els cabells amb essència d'algàlia, li ajustà el barret de llana sobre el cap i li estovà els rínxols de la cabellera que li queien sobre els muscles.

—No trobarà En Jaume dona com sa Majestat, ni encara que visquera tres vides i remoguera cel i terra, que és reina que acompanya, i esposa fecunda, i serena consellera –digué per tractar d'alçar-li l'ànim–. I que ben poc deuria d'importar al rei l'estretor de les seues carns, que si esta es va perdre, fou per motiu dels seus fills.

I la reina:

—De raó no te'n falta, filla; mes ni mare, ni esposa, ni consellera preferix el lleó en el seu solaç, que no és animal que li agrada copular amb una sola femella –sospirà–. Ja tots saben lo femeller que és En Jaume, que bé es vanaglòria ell de ser-ho.

»I ara anem amb ell –conclugué–, no fóra cas que es despaciente.

—Senyora, li ho pregue –li suplicà abans d'eixir–, dispense'm d'acompanyar-la a l'execució, que no és plat del meu gust.

⁶ La unió de les cases d'Aragó i Castella mitjançant el casament de la infanta Violant i l'infant Alfonso fou acordada en 1240, quan ella tenia quatre anys.

El botxí esperava l'arribada del reu sobre el patíbul, a l'ombra de la garrofera. A la seua dreta, l'herald sostenia ferm l'anafil i l'agutzil rodava entre les seues mans el pergamí amb la sentència. Al costat de l'estrada, plantat sobre una tribuna, el rei conversava amb el seu confessor i amb alguns dels seus més principals cavallers.

L'escorta obrí pas a la reina i a la seua donzella entre la gentada i les acompanyà a la tribuna. En vore-les arribar, el rei va compondre la seua capa sobre els muscles i les convidà a seure. L'herald féu sonar l'anafil i en el silenci que se seguí s'escoltà el cavall que venia i el plor del reu sobre el carro. El castellà portava els ulls embenats i les mans lligades a l'esquena. Feia fred. El botxí el davallà del carro i el portà al cadafal entre els insults de la gent. La soga penjava de la branca del garrofer, agitada pel vent. Abans de procedir, li ajustà el dogal al coll i li retirà la bena dels ulls. El reu esclatà a plorar, i en fer-ho, un fil de sang escapà de la seua boca atapeïda. L'agutzil s'avançà sobre l'estrada, estengué el pergamí i llegí la sentència de mort amb veu alta i ferma; després, tornà solemne al seu lloc mentre enrotllava el pergamí. El bisbe enlairà el senyal de la creu i, en el seu escó, el rei assentí amb un subtil gest del seu cap. Una ràfega de vent agità el brancatge sobre els muscles del condemnat. La multitud callà davant la imminència de l'execució i, sobre la tribuna, la reina s'agafà al braç de la seua donzella. El botxí accionà el mànec, la corda es tensà en la branca i la gent vociferà la seua estupefacció amb alegria. El reu cridà sobre l'entaulat, però el seu crit s'ofegà en la sang de la seua llengua amputada.